O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

I.M. Tuxtasinov

2022-yil "26" 08

XALQARO JURNALISTNING NUTQ MADANIYATI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 300 000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot

Ta’lim sohasi: 320 000 – Jurnalistika va axborot

Ta’lim yo‘nalishi: 60320100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika)

Fan/modul kodi XJN2606		O'quv yili 2024-2025	Semestr 6	ECTS – Kreditlar 6
Fan/modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari 6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Xalqaro jurnalistning nutq madaniyati	72	108	180

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga xalqaro jurnalistning nutq texnologiyasini o'rgatish, nutqini rivojlantirish, talaffuz texnikasi ustida ishlash, nutqdagi nuqsonlarni bartaraf etish, nutq imkoniyatlarini oshirish va ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifasi – nutq texnologiyasi haqidagi nazariy tasavvurlarni amaliy darajaga olib chiqish, xalqaro jurnalistning nutq madaniyatining mazmun-mohiyatini ochib berish, nutqiy nuqsonlar ustida "soddadan murakkabga", nutqi ravon professional xalqaro jurnalistlarni tayyorlash.

II. Asosiy qism (amaliy mashg'ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:

1-mavzu: "Xalqaro jurnalistning nutq madaniyati" faniga kirish, kursning mazmuni, maqsad va vazifalari. Xalqaro jurnalistikada nutq.

2-mavzu: Xalqaro jurnalistning nutq madaniyati. Nutqnining uzatilish shaklga ko'ra turlari.

3-mavzu: Xalqaro jurnalist nutqining kommunikativ sifatlari. Nutqqa asosan qanday talablar qo'yilgan?

4-mavzu: Nutq so'zlayotgan sharhlovchi pozitsiyasi masalari.

5-mavzu: Mashhur sharhlovchilar nutq nazariyasi.

6-mavzu: Mavzu, fakt va fikrning jurnalistik samadorligi va ta'sirchanligi oshirishdagi muhim o'rni.

7-mavzu: Nuqsonli nutqni aniqlash usullari va uni bartaraf etish yo'llari.

8-mavzu: Nutq kompozitsiyasi deganda nimani tushunasiz?

9-mavzu: Nutqdagi umumiy nuqsonlar.

10-mavzu: Xalqaro sharhlovchilarning nutq tajribalari.

11-mavzu: Xalqaro jurnalist nutqining to'g'riligi va aniqligi

12-mavzu: Jahonning eng mashhur televideniyelarida journalist nutqi.

13-mavzu: Telesharhda tasvir, matn, nutq uyg'unligi.

14-mavzu Xalqaro radiosharhda sharhlovchining nutq mahorati.

15-mavzu: Xalqaro jurnalist ovozining xususiyatlari.

16-mavzu: Yozma nutq texnikasi.

17-mavzu: Nutq apparati.

18-mavzu: Xalqaro jurnalist nutqi tahlili.

19-mavzu: Notiq nutqining maqsadi va xususiyatlari.

20-mavzu: Tashviqiy, tanqidiy, tabrik nutqlari tahlili.

21-mavzu: Xalqaro jurnalistning efirdagi faoliyati.

22-mavzu: Xalqaro jurnalistning nutq texnologiyalarini ishlatish omillari.

23-mavzu: Xalqaro jurnalist uchun 7 qoida

24-mavzu: Radiokanallarda zamonaviy prinsiplarda efir olib borish mahorati

25-mavzu: Xalqaro sharhlovchilar tajribasi: an'ana va yangi yondoshuvlar.

26-mavzu: Nutqda egalik qo'shimchalaridan foydalanish normalari

27-mavzu: Xalqaro tele va radiojurnalistlarning nutqiy faoliyati

28-mavzu: Xalqaro tele va radiojurnalistlarning efirda yo'l qo'ygan tipik xatolari

29-mavzu: Mikrofon xalqaro jurnalistning asosiy quroli sifatida.

30-mavzu: Jonli efirda xalqaro jurnalist nutqining o'ziga xosligi.

31-mavzu: Nutq etikasi va uning turlari.

32-mavzu: Nutq so'zlayotgan sharhlovchi pozitsiyasi masalari.

33-mavzu: Mashhur sharhlovchilar nutq mahorati.

34-mavzu: Nutqning mavzu, fakt va fikrning jurnalistik samadorligi va ta'sirchanligi oshirishdagi muhim o'rni.

35-mavzu: Nutqda muammo qo'yilishi va uning yechimlari.

36-mavzu: Nutq kompozitsiyasi deganda nimani tushunasiz?

Amaliy mashg'ulotlarda amaliy materiallardan izohlashni talab qiladigan muammoli masalalar muhokama qilinadi va bahslar yuritiladi, shuningdek, olimlarning fikrlari tanqidiy ko'z bilan muhokama qilinadi. Bunda kursning nazariy materialini o'zlashtirilganligini tekshirish va olgan bilimlarini amaliyotda ishlata bilishni o'rgatish talabalarini kurs uchun berilgan mavzular bo'yicha prezentatsiyalar tayyorlashni o'rgatish kabi

masalalarga katta e'tibor qaratiladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu: Jahon iqtisodiyotining globallashuvi to'g'risidagi ilmiy kontseptsiyalar asosiy yo'nalishlari.

2-mavzu: XX asr boshlarida Jahon iqtisodiyotini globallashuv nazariyalarini transformatsiyalashuvi va xususiyatlari.

3-mavzu: Jahon iqtisodiyotni globallashuv jarayonlarini vujudga kelish va rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar.

4-mavzu: Globallashuv jarayonini rivojlanish yo'nalishlari: bozorlarni globallashuvi va tovarlarni globallashuvi.

5-mavzu: Siyosiy jurnalistika obyekti, predmeti, metodlari.

6-mavzu: Jurnalist siyosatchi sifatida.

7-mavzu: Polittexnologlar kimlar?

8-mavzu: 2017—2021- yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi.

9-mavzu: Propaganda va kontrpropaganda.

10-mavzu: Siyosiy manipulyatsiya.

11-mavzu: O'zbekistonning tashqi siyosat tamoyillari.

12-mavzu: "The International Political Science Review" (IPSR) va "The Harvard Political Review" jurnallari faoliyati.

13-mavzu: Kun tartibidagi siyosiy mavzular.

14-mavzu: Fitrat — siyosiy sharhlovchi sifatida.

15-mavzu: Law reviews.

16-mavzu: Istalgan huquqiy nashr faoliyatini o'rganish.

17-mavzu: Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish milliy Dasturi.

18-mavzu: Huquqiy infantilizm, nigilizm, negativizm.

19-mavzu: Jurnalistlarning ixtisoslashuvi, akkreditatsiya institutini joriy etish zaruriyati.

20-mavzu: O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy hayotida amalga oshirilayotgan yangilanish va liberallashtirish jarayonida sud hokimiyati va OAV o'rtasidagi o'zaro munosabatning uyg'unligi.

21-mavzu: Korruptsiyaga oid jinoyatlarning OAV yoritilishi.

22-mavzu: Parlament jurnalistikasi zamonaviy yondashuv va usullar.

23-mavzu: OAV ekstremizm, radikalizm va terrorizm mavzularini huquqiy sharhi.

24-mavzu: Surishtiruv jurnalistikasida huquqiy sharhning tutgan o'rni.

25-mavzu: Jinoyatchilikni oldini olishda huquqiy sharhning OAV aks etishining ahamiyati.

26-mavzu: OAVda berilgan siyosiy sharhlarni o'rganish, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatiga doir sharh tayyorlash.

27-mavzu: Siyosiy partiyalar faoliyatiga doir sharh tayyorlash.

28-mavzu: Google-analitik orqali SEO-tahlil o'tkazish va eng ko'p qidiruvga berilgan siyosiy mavzular doirasida sharh tayyorlash.

29-mavzu: 2017—2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi ijrosi yuzasidan sharh.

30-mavzu: Siyosiy sharhda tadqiqot metodlarini qo'llash.

31-mavzu: Jonli efirda ishlash mahorati.

32-mavzu: Nutqning uzatilish shaklga ko'ra turlarini taqqaslash.

33-mavzu: Nutqqa asosan qanday talablar qo'yilgan?

34-mavzu: Nutq so'zlayotgan sharhlovchi pozitsiyasi masalari.

35-mavzu: Mashhur sharhlovchilar nutq nazariyasi.

36-mavzu: Mavzu, fakt va fikrning jurnalistik samadorligi va ta'sirchanligi oshirishdagi muhim o'rni.

37-mavzu: Nutqda muammo qo'yilishi va uning yechimlarini aniqlash.

38-mavzu: Nutq kompozitsiyasi deganda nimani tushunasiz?

39-mavzu: Sharhning prognozlash (bashorat) funksiyasi.

40-mavzu: Xalqaro sharhlovchilarning nutq tajribalari.

41-mavzu: Xalqaro sharhlovchilarning ixtisoslashuvi tasnifi.

42-mavzu: Jahonning eng mashhur televidenielarida sharh janrining aks etishi.

43-mavzu: Telesharhda tasvir va matn uyg'unligi.

44-mavzu: Xalqaro radiosharhda sharhlovchi mahorati.

45-mavzu: O'zbek professional jurnalistikasi.

46-mavzu: Xalqaro jurnalistikada sharh.

47-mavzu: To'g'ridan-to'g'ri efirda xalqaro jurnalist nutqining o'ziga xos jihatlari.

48-mavzu: Sharhga qo'yilgan talablar.

49-mavzu: Sharhda muallif shaxsi va pozitsiyasi

50-mavzu: Mashhur xalqaro sharhlovchilar

51-mavzu: Siyosiy partiyalar faoliyatiga doir sharh tayyorlash.

52-mavzu: Google-analitik orqali SEO-tahlil o'tkazish va eng ko'p qidiruvga berilgan siyosiy mavzular doirasida sharh tayyorlash.

53-mavzu: 2017—2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi ijrosi yuzasidan sharh.

54-mavzu: Siyosiy sharhda tadqiqot metodlarini qo‘llash.

Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular talabalar tomonidan referatlar tayyorlab va uni topshirish orqali qabul qilinadi.

3. **V. Ta’lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalar**

Talaba bilishi kerak:

- Xalqaro jurnalistning nutq madaniyati bo‘yicha bilimlarning nazariy asoslari, nutqning uslubiy turlari, ovozni ishlatish qoidalari haqida tasavvur va bilimga ega bo‘lishi;
- Xalqaro jurnalist nutqining o‘ziga xos xususiyatlari, nutq texnikasini egallashning usul va yo‘llarini o‘zlashtirish, studiyada va radioda ishlash ko‘nikmalariga ega bo’lishi;
- Efir olib borish usullarini qo‘llash, nutq madaniyati va adabiy til me’yorlari, muammolari bo‘yicha yechimlar topish malakasiga ega bo‘lishi kerak.

4. **VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:**

- keys-stadilar;
- mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar;
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar;
- Nutqni shakllantirish uchun mashqlar bajarish;
- Tez aytish bo‘yicha musobaqalar uyushtirish.

5. **VII. Kreditlarni olish uchun talablar:**

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazoratda berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.

6. **Asosiy adabiyotlar**

1. James Curran, Comparing Political Journalism., New York, 2017, P. 169.
2. Политическая журналистика : учебник / под ред. С. Г. Корконосенко. М., 2015.
3. Robert Trager, The Law of Journalism and Mass Communication 3rd Edition, 2011, P 824.
4. Do‘stmuhammad X. Axborot-mo‘jiza, joziba, falsafa. – T.: «Yangi asr», 2013. – 320 b.
5. Meliboyev A. Xalqaro sharh. – T., 2013. – 32 б.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Soliyev T. Sharhlovchining yo‘li. – T.: Elmus Press Media, 2007 y.
2. Do‘stmuhammad X. Xalqaro jurnalistikada gumanitar huquq va kasb etikasi. – T., 2011. – 144 b.
3. Ачкасов В. А., Ланцов С. А. Мировая политика и международные отношения. СПб, 2011.
4. Информационные вызовы национальной и международной безопасности / под ред. А. В. Фёдорова, В. Н. Цыгичко. М., 2001.
5. Кортунов С. В. Мировая политика в условиях кризиса. М., 2010.
6. Лабуш Н. С., Пую А. С. Международное гуманитарное право: журналистика и права человека. СПб., 2012.
7. Дмитриев А. В. Конфликтология. М., 2009.
8. Инновационные направления современных международных отношений. М., 2010.
9. Международное гуманитарное право. М., 2013.
10. Панарин И. Н. Информационная война и коммуникации. М., 2014.
11. Шеуджен Ф.Ю. Журналистский правовой текст (проблема судебной интерпретации): Дис. ... канд. филол. наук. М., 2003.
12. Проблематика СМИ: Информационная повестка дня / Под ред. М.В. Шконди-на, Г.С. Вычуба, Т.И. Фроловой. М.: Аспект Пресс, 2008. С. 243.
13. Гуревич С.М. Экономика отечественных СМИ. М.: Аспект Пресс, 2004. С. 262.
14. Сидоров В. А. Политическая культура журналиста : учеб. пособие. СПб., 2010.
15. Третьякова О.В. Журналистика и правовая культура общества: взаимодействие в контексте развития демократии: Дисс. … д-ра полит. наук. СПб., 2012. – 421с.
16. Высокая правовая культура – основа построения развитого демократического, правового государства: национальный опыт и международная практика. Сборник материалов международной конференции, 18 ноября 2015 года. – Т.: Адолат, 2016. – 200 с.
17. Березина Е.А. Правовая журналистика в системе средств массовой информации современной России (на материалах газет «Ведомости», «Известия», “РБК Daily”, Российская бизнес-газета». Автореф. канд.дисс. – М.:РГГУ, 2015. – 30 с.
18. Liptak A. When Rendering Decisions, Judges Are Finding Law Reviews Irrelevant. // New York Times. 2007. 19 March
21. Майн Х. Средства массовой информации в Федеративной Республике Германии. – Риден: Коллоквиум, 1995. – 158 с.

	Internet manbaalari: 19. uza.uz 20.wikipedia.org 21.globenewswire.com 22.lex.uz 23.norma.uz 24.cyberleninka.ru 25.journal.fledu.uz 26.mgimo.ru 27.UzDaily.uz 28.prokuratura.uz 29.nytimes.com nytimes.com
7.	**Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022-yil “30” 06 dagi “11”-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar:** **N.G‘.Shodmonqulov** – SamDChTI, “O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi o‘qituvchisi. **M. A. Xudayberdiyeva** – SamDChTI, “O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi o‘qituvchisi
9	**Taqrizchilar:** **O‘.O‘.Qo‘ldoshev** - SamDChTI, “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” kafedrasi mudiri, (PhD). **F.I. Toshev** – “Zarafshon” va “Самаркандский вестник” gazetalari birlashgan tahririyati bosh muharriri.